

F KLAVYENİN MÜCADELESİ

Türkçe yazmada kolaylık sağlayan F klavye, 20 Ekim 1955 tarihinde 12 yıl süren bir çalışmanın ürünü olarak oluşturuldu.

Türkçeye en uygun klavye olan F klavye, uzun çalışmalarından sonra daktilolarda hem kolay, hem de hızlı ve hatasız yazmak amacıyla üretildi. Türkçede çok sık kullanılan seslerin karşılığı olan harfler kolay ulaşılabilecek yerlere yerleştirilerek, Türkçedeki harflerin kullanılma oranları, ünlü-ünsüz ses ilişkileri, hece ve söz yapısı, parmakların kuvvet, yetenek ve işleklikleri göz önünde bulundurularak üretilen F klavye, bu özellikleri bakımından Türkçeye uydurulmuş "Q klavye'den" çok daha uygun görülüyor.

Yaklaşık 30 bin Türkçe sözcüğün ölçü alındığı bir araştırmada, "a" harfi 26 bin 323, "e" harfi 16 bin 308, "k" harfi 13 bin 542, "ı" harfi 13 bin 384, "m" harfi 11 bin 263, "l" harfi 10 bin 496, "t" harfi 9 bin 669, "r" harfi 8 bin 698 kez geçtiği belirlenmiştir. Bu oran göz önünde bulundurularak söz konusu harfler, en uygun yerlere yerleştirilerek F klavye oluşturulmuştur. Q klavyede ise Türkçede en çok kullanılan harfler klavyenin en uzak köşelerine dağıtılmış durumdadır. Buna karşılık, Türkçedeki 30 bin sözcükte yalnızca 125 defa geçen ve en az kullanılan harf olan "j" harfi, Q klavyede en uygun yere konulmuştur. F klavyede bu harfin yerinde Türkçede en fazla kullanılan ünsüz olan "k" harfi bulunmaktadır.

Serçe ve yüzük parmakları elimizin en "afonksiyonel" parmakları olmasına karşın Türkçede en fazla kullanılan harflerden biri olan "a", Q klavyede sol serçe parmağa denk gelmektedir. Yine Q klavyede, Türkçede en az kullanılan harflerden biri olan "j", elin en aktif parmağı olan sağ işaret parmağına denk gelmektedir.

Türkçede genel olarak sessiz harfler ve sesli harfler, sözcük/tümce içinde hemen hemen eşit sayıda bulunduğu için, F klavye bu harfleri her iki ele de eşit miktarda dağıtır. Harflerin bu şekilde dağıtımı yorulmadan saatlerce yazı yazılabilmesine olanak sağlamaktadır. Her iki elimizin en çok çalışan 6 parmağı ile yazmış olduğumuz tuşlara denk gelen harfleri yüzde 45 oranında kullanmak varken, daha zor ve yavaş yazmaya neden olan İngilizlerin Q klavyesini tercih etmek anlamı görünmemektedir. "Q klavyeye alıştım, F klavyede zorlanıyorum" diyenlere F

klavyeye Q klavyeden daha kısa sürede alışacağı belirtilmektedir.

Artık geçmişe ait bir nostalji olarak söz edilen daktilolar için verilen F klavye mücadelesi, ne yazık ki bilgisayar dünyasında yeterince sürdürülememektedir. F klavyeler de pazarda bulunmasına karşın, kullanıcının bilinçli bir tercihle F klavyeyi istemesi ve özel olarak getirmesi gerekiyor. Bu sorun özellikle dizüstü bilgisayarlarda daha yoğun görülmektedir.

F Klavyenin Babası İhsan Yener

Bilimsel temellere dayalı standart bir Türk klavyesi geliştirilmesinin zorunluluğuna inanan İhsan Yener, bu konuda 1943'ten itibaren daktilo öğretmeni sıfatı ile sürdürdüğü çalışmalarının dikkate alınmasını ancak 1955'te başarabildi. Yabancı uzmanlarla da pekiştirilmiş İhtisas Komisyonu'nca oluşturulan "On parmak yöntemi ile Türkçe için ideal klavyeyi 20 Ekim 1955'te Bakanlıklararası Standardizasyon Komitesi'ne "Standart Türk Klavyesi" olarak kabul ettirdi. Türkiye'deki tüm daktilo makinelerinin F klavyeye dönüştürülmesi, 1963 yılında Gümrükler Kanunu'na eklenmesi ve 1974 yılında Türk Standartları Enstitüsü tarafından "zorunlu standart" olarak kabul edilmesiyle kesinleşti. 25 yıllık bir mücadelenin sonunda kendisine inananların da yardımları ile o günlerde "Klavye İnkılabı" olarak anılan bu standardizasyonu gerçekleştiren İhsan Sıtkı Yener, "F Klavyenin Babası" olarak da anılmaktadır.

Q Klavyenin Tarihçesi

F klavyenin babası İhsan Yener, Q klavyenin tarihçesini şöyle açıklıyor:

"Dünyada Q klavye olarak bildiğimiz tuş dizilimi aslında daktilonun icat edildiği ilk günden beri değişmedi. Neden tuşların bu şekilde dizildiği konusunda da çeşitli rivayetler olmasına rağmen şimdilik en yaygın kabul gören hikaye şu: Yazı makinesinin mucidi olan Christopher Latham Sholes, 1867'de cihazın patentini alarak ilk çalışan örnekleri ortaya koyduğunda cihazın tasarımından kaynaklanan mekanik bir sorunla karşılaşıyor. İcat ettiği yazı makinesinin harfleri kağıda basmak üzere

kullandığı mekanik harf kolları, kapalı bir kutunun içinde yer almaktadır ve iki kol birden kağıda doğru havalandığında içerde sıkışmaya neden olmaktadır. Sholes bu problemin çözümü için, kullanıcının yazım hızını yavaşlatmak üzere harflerin yerlerini alabildiğine karıştırarak en çok kullanılan harfleri elin en zor ulaşabileceği yerlere yerleştirmeyi uygun görür ve Q klavye adını verdiğimiz harf dizilimi ortaya çıkar. Yani Q klavye 1873'te mühendisliğe aykırılık abidesi olarak tasarlanmıştır. Daktiloların hızlı yazma nedeniyle sık sık bozulmasına çare olarak geliştirilmiştir. Daktilo kullananları olabildiğince ağır yazmaya zorlamak için olmadık hilelere başvurulmuş, en çok kullanılan harfler klavyenin her sırasına dağıtılmış, (sağ elini kullanan insanları zayıf ellerini kullanmak zorunda bırakacak şekilde) harfler solda toplanmıştır. Daha sonra bilgisayarlar çıkıp tuşların hızlı yazma nedeniyle bozulma sorunu ortadan kalktığından bile Q klavye yaygınlaştığından bu standart korunmuştur."

Q klavyenin İngilizceye de uygun olmadığına kanaat getirip daha iyi alternatifleri olabileceği düşünülmüştür. Washington State Üniversitesi'nden Prof. Dr. August Dvorak, 1932 yılında İngilizce'de çok kullanılan harflerin klavyenin en kolay ulaşılabilir yeri olan orta sırasına toplandığı bir klavye dizilimi önerir. Dvorak'ın araştırmalarına göre, sekreterlerin parmakları gündelik yazı işleri sırasında Q klavyede 16 mil yol alırken, Dvorak klavyesinde sadece 1 mil yol almaktadır.

Ancak daktilo ustalarının, Q klavyeye olan mevcut alışkanlıkları, üreticilerin itirazı ve piyasanın Q klavye tarafından çoktan istila edilmiş olması ve 40 milyon daktilonun değiştirilme maliyeti ortaya çıkınca Dvorak'ın klavyesi yayılamaz ve kaybolup gider.

Kaynaklar

- 1) <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/harflerimiz/fklavyeoyku.asp>
- 2) <http://www.turkdilidergisi.com/96/ievren.htm>
- 3) http://www.kongar.org/medyanotu/251_F_Klavye_Firtinasi.php
- 4) <http://turkoloji.cu.edu.tr/DIL%20SORUNLARI/01.php>

¹ <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/harflerimiz/fklavyebabasi.asp>